

Bu üç alan kamunun Türkiye ekonomisinde ağırlığını bastığı ve sanayide devlet, kamu hizmetlerinde devlet sloganlarının atıldığı ve vatandaşın kapitalizmin acımasız koşulları altında ezilmesinin önüne geçen ve gerçekten ciddi programa dayalı, zaman perspektifi olan beş yıllık planlar böyle bir döneme damgasını vurdu.

Ancak olanlar planlara uygun mu oldu? Hayır, evdeki hesap çarşıya uymadı. Kadrolar ve sağcı iktidarlar bu hedefi bozdular, yine piyasanın acımasız dönemi devreye girdi. Biliyorsunuz 60 Anayasasının çok önemli bir özelliği var, değiştirilemez üç maddesinden bir tanesi sosyal devlet. Ama uygulama tam tersi olmuş, bizi hızla 12 Mart'a götürmüştür. Bunun maliyeti gençlere ödettirildi. Adeta politika çok kötü bir olguymuş gibi gösterildi, depolitizasyon süreci başladı. Toplumun çeşitli kesimlerine siz fazla müdahil olmayın dendi. 60 Anayasası'nın güzelim düzenlemeleri özellikle sağcı iktidarlara sermaye iktidarlardan tarafından önerildi.

12 Mart ile birlikte gençlik hareketlerinin susturulması... **Eğer ekonominin yönetimi ve kaynakların tahsisi sermaye talepleri doğrultusunda şekilleniyorsa oradan toplumsal bir uzlaşma çıkması olanaksız.** Belki sosyolojik düzeyde hukuksal düzeyde toplumsal uzlaşmaya vurgu yapan metinler üretebilirsiniz ama onların yaşamda somutlaşması projelen-

dirilmesi son derece güç. Çünkü bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde sermaye 19. yy koşullarına özel gönderme yapıyor. Sermaye o koşullar sayesinde yoğunlaştı. Bizim sermaye grupları gelişmiş ülkelerdeki sermaye gruplarındaki gibi demokratik açılımlarına olan hoşgörüsünü gösteremedi. Burjuva demokrasisine kimin sahip çıkması lazım; sermaye gruplarının ancak tam tersi oldu. Bir de petrol krizi 73 yılında olunca... Dünya şaşkınlıkla karşıladı bu durumu. Çünkü stagflasyon dediğimiz yeni bir iktisadi olguyla karşılaştık. Bir yanda durgunluk, işsizlik öte yanda da fiyat artışları. Halbuki 30 krizinde fiyat seviyesi düşüyordu, sadece işsizlik vardı. Bu ise inanılmaz bir olay hem gelirleriniz düşüyor hem de fiyatlar olağanüstü düşüyor ve işsizsiniz.

Yavuz Önen : TMMOB içinde stratejik konuma sahip olan EMO'yu kutluyorum. Daha iyi bir dünya için mühendislik kavgasında Oda mücadelesinde yaşamıyla bütünleştirilmiş bütün devrimci arkadaşlarımızın önünde saygıyla eğiliyorum. 68 neydi diye biraz açılırsak. 1968'te Paris'e gittim. 60'lı yıllar Türkiye'de devrimci mücadelenin yükseldiği, kapitalizme alternatiflerin olduğu dönemlerde biz söz söylemeye başlamıştık. Ama kapitalist metropollerimiz biz farklı algıydık. Yani orası kurtulmuş bir yer bizim için.

Paris'e gittim onlarda yeni bir dünya istiyor, biz yeni bir dünyaya

geldik diye düşünürken onlar da yeni bir dünya istiyormuş. Sınıf esaslı mücadelenin orada çok sıcak bir şekilde yaşandığını gördüm. Ben bir mimar olarak gitmiştim. Ancak öyle hızlı bir toplumsal hareketlilik başladı ki Sorbonne bir başkaldırı merkezi haline geldi. Biz artık sloganlarla yaşamaya başladık ve tabii ki polisin atığı gazlarla yaşamaya başladık. Sorbonne da J. P. Sartre, Danielle Cohn Bendit'e diyor ki: "siz sizden öncekilerden daha geniş bir hayal gücüne sahipsiniz. Bu duvarlarda yazılı olan sloganlardan okunuyor. Siz mümkünün alanını büyüttünüz artık bu iş sizden çıktı bütün Fransa'ya mal oldu. Sakın geri adım atmayınız." 68 bir hayal projesi mümkünü zorlayan bir proje. Latin Amerikalı devrimcilerin gerçekçi ol imkansız iste söylemiyle iç içe. 68 söylendiği gibi bir öğrenci hareketi ya da sınırlı bir kültür hareketi değil evet üniversitede vardı ancak öğrenci hareketi olmaktan çıktı. 10 milyon işçinin fabrikaları işgal ettiği, 19 -30 Mayıs arasında hayatı felç ettiği bir döneme yol açtı. De Gaulle Fransa'yı terk etti iki gün kayboldu. İşçi sınıfı Fransa'da aslında geleneksel tarzı var öyle duvarlara yazı yazan çok konuşan bir hareket değil ama bu sefer ezberini bozdu kendi düşüncesine sahip çıktı, konuşmaya başladı.

Türkiye kendi koşullarında 68 sürecini yaşadı. Öğrenci gençlik ve üniversitelerin bulunduğu kent metropollerimiz bu hareketin merkezi haline geldi ama aslında devrimci gençlik hareketi 68'de halkın sorunlarıyla bütünleşmiş bir hareketti. Ege Bölgesi bunu çok iyi bilir, pamukta tütünde Karadeniz de fındıkta halkla beraber oldu. Böyle bir hareketin

Yavuz Önen : 1938 yılında Midyat'ta doğdu. 1962 İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden mezun oldu. 1996'da Mimarlar Odası Ankara Şubesi sekreterliği görevini üstlenen Önen; 1970-1971 yılları arasında Mimarlar Odası Genel Sekreteri oldu. 1994-2000 yılları arasında üç dönem TMMOB Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini üstlendi. 19 yıl Mimarlar Odası, TMMOB ve TÜTED'de değişik görevler üstlendi. İnsan Hakları Derneği kurucularından olan Yavuz Önen 1990 yılından bu yana Türkiye İnsan Hakları Vakfı Başkanı görevini yürütmektedir.

söyleşi

ideolojik ortamından beslenip de okullardan mezun olanlarla biz buluştuk. Ben 62 İTÜ mezunuyum biz 27 Mayıs havasında büyümüş, ordu-geçlik elele sonra ordu gençliği tepeledi. Mühendis mimar hareketi bu dalga içinde gelişmeye başlıyor. 12 Mart darbesi aslında meslek odaları tarihinde çok önemli bir tarihtir. TMMOB o dönemde kapatılmıştır. 7 oda bir sekreteryaya başka bir platform oluşturmuştu ve TMMOB çalışmıyordu. 68 öncesi miras aldığımız çok büyük değerler var. 68'de şubelerden başlayarak devrimci demokrat kadrolarla meslek odalarında etkin olmaya başladık. Teoman Öztürk ile TMMOB'un yönetimine geçtik. Zor koşullarda TMMOB 70'li yıllardan itibaren önemli mesafeler almaya başladı. Çalışma rejiminde çok temel değişiklikler oldu. 10195 sayılı kararnameden kamu yasası çerçevesinde çalışma düzenine geçildi. Orada da bizim toplumsal hareketliliğimiz çok gelişti. Aynı tarihte mühendisler mimarlar hak mücadelesi için TEKSEN'i kurdular. Çok kısa bir zamanda 5000 üyeye ulaşan ve bütün üretim merkezlerinde etkin olan TEKSEN, 12 Mart

darbesiyle derneğe dönüştürüldü. Meslek odalarındaki mücadele zorlu bir mücadele oldu, bedeli yüksek bir mücadele oldu. 70'li yıllar 80'e kadar TMMOB'nin zirveye ulaştığı bir dönem. Biliyorsunuz Türkiye'de mühendisler mimarlar gündem belirlemeye başladı. Türkiye'nin bütün yaşamsal sorunlarında bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi üst başlığıyla ki buna büyük ölçüde sosyalizm mücadelesini de ekleyebiliriz. Mühendis mimarlar söz aldılar. Bu evrede meslek odaları ortamında üretilenler hiçbir ülkede üretilmemiştir. **Hiçbir ülkede bu kadar üretken, kendi sorunlarını ülke sorunlarıyla bu kadar iç içe değerlendirebilen ve onun üzerinden bir şeyler söyleyebilmiş başka meslek odası yoktur. Bu nedenle dışarıda bütün ortamlarda bizim farkımız derhal görülür, bizim konuşmalarımız daha politiktir.** Bu dil hiç değişmedi ve bu özelliğimizle bütün uluslararası ortamlarda belirleyici olduk diyebilirim. Bu yayınlar iç politikamızda da fark edildi. Bizi hep eleştirdiler siz politika yapıyorsunuz dediler.

Aslında biz meslek ortamında Türkiye sorunlarına ışık tuttuk, ulusal projeler geliştirdik, kamusal alanı savunduk, yolsuzluklara karşı mücadele verdik, anti emperyalist mücadele verdik.

Aziz Konukman : Petrol krizi çıkınca o sırada dördüncü plan çalışmaları yapılıyor. Türkiye'de bu döneme kadar yapılmış en iyi plan dördüncü plandır. Fakat konjonktür çok kötü, petrol krizi kasıp kavuruyor. 24 Ocak kararlarıyla dördüncü plan rafa kalkıyor. Piyasaların inanılmaz yüceltildiği devletin ise kötülendiği bir döneme girildi. O döneme kadar demokratik kitle örgütleri ve meslek örgütlerinin Plan Özel İhtisas Komisyonlarına yaptığı katkıları ve onların plan metnine yaptığı katkıları görerseniz emin olun Türkiye'nin bir altın devridir. O günkü sanayileşmeyi beğenmiyorlar. 12 Eylül'ün hazırlayıcısının 24 Ocak kararları olduğunu söylemek yanlış olmaz. 12 Eylül tüm emekçi kesimleri yok etmiş, ordunun çeşitli kademeleriyle sermayenin ilişkileri ve görevlendirmeler olmuştur. **12 Eylül dünya ekonomisine demokrasiyi askıya alarak entegre edildi. Yani küreselleşme sürecine demokratik ortamda değil demokrasinin bütün kurumlarının tasfiye edilerek onların yerine yeni bir aktör ortaya koydu. "Sivil toplum örgütleri"!** O model bugünde iyi yönetim adı altında yürütülüyor. Demokratik katılım süreçleri sahte süreçlere dönüştü. Deniyor ki artık her projede üçlü temsil olacaktır Bir hükümet temsilcisi, sivil toplum örgütleri, özel sektör temsilcisi. Ama sivil toplum örgütleri dediklerini kazıdığınız zaman emek tabanlı örgütler değil, TMMOB, TTB değil

bütün o süreçlerde sermaye tabanlı örneğin TÜSİAD, TESEV gibi. Aslında üç koltuğun da sermayeye devredildiği **tüm iktidarın emekçilere değil sermayeye evrildiği bir sürece gidiliyor.**

Yavuz Önen : Türkiye'de yükselen milliyetçilikten bahseder olduk. Bunun iki temel nedeni var ilki dış etken "yeni dünya düzeni". Çünkü gelişmekte olan ülkeleri bir tsunami darbesi ağırlığında bir darbe ile yok ediyor. Gelişmişlerle gelişmemişler arasındaki fark büyüyor, dağılım bu açığı daha da büyütüyor. Yeni dünya düzeni ulusal proje ortamına doğru itiyor insanı. AB ile olan ilişkileri de Türkiye'yi de insan hakları vb. sorunlarla sıkıştırmaktan ziyade Ermeni sorunu vb. sorunlarla sıkıştırmaya başladı. Sınıf esaslı mücadele gerilemiş durumda toplumsal konjonktür nedeniyle. TMMOB da tabii ki etkilenmiştir. Ben şunu söyleyebilirim, TMMOB'de şu anda TMMOB'yi yöneten arkadaşlar aslında Teoman Öztürk'ün bizim dönemimizde söylediğimiz sloganlar üzerinden yürütüyorlar mücadeleyi. Yani söylemde bir fark yok, retorik böyle.

Ancak yaşadığımız gerçek bununla örtüşmüyor. 70'li yılların başıyla sonu arasındaki TMMOB'nin yaptığını yapmak. Yeni dünya koşullarında tekrarlamak bunları. Nedir bunlar? Mevcut sorunların halka anlatılması, halkla köprülerin oluşturulması ve olabildiği kadar kamuoyuna bilgi akışının sağlanması. Çünkü yine bu meslek odaları gürül gürül üretiyor. Yeni dünya düzeninin enerji sektöründe ne olduğunu, maden sektöründe ne olduğunu zaten görüyoruz yurttaş ama meslek odaları bunları bilimsel bir zeminde aktarmaya devam ediyor. Bilimi ve tekniği sermayenin ve emperyalizmin değil kendi halkımızın hizmetine sunma mücadelesi ilkesi TMMOB'de duruyor ama onun gereği tam yapılmıyor. Yeni dünya düzeni 68'e bir yanıtıdır. Kapitalizmin metropolünde işlerin iyiye gitmediğine dair çanların çalınmasıyla hemen uygulanmış bir düzendir. Türkiye bu yeni değişen koşullarda hedef seçilmiş iki ülkeden biridir, Şili'yle beraber. Dikkat edin Şili darbesi ile Türkiye'deki askeri müdahalelerin bütün anti-komünist programı, sola karşı mücadelesi, sınıf esaslı mücadeleyi dağıtma programı aynı. Türkiye'nin yeni dünya düzeninin kurumsallaşmasında stratejik önemi var. Irak'tan yıllar önce Türkiye kalesi düşürüldü. Yeni koşullarda mühendisler mimar bunları yeniden tespit edip bunları etkin hale getirmek ve toplumla buluşmak gibi hedefi önüne koymak zorundadır burada bir zaafımız var.

Aziz Konukman : Kendisini ulusal burjuvazi üzerinden tanımlayan hiçbir hareketin başarı şansı kalmamıştır. Burjuvazi taşeronluğunu kabul etmiş durumda. Dünyadaki yeni oluşum üretim süreçleri

parçalandı. Emekçilerin mekan birliği yok şu anda. Peki ne olacak? Bu tavır koymayı yapabilecek tek güç var. Emegün serbest dolaşımının olmaması aslında tarihsel olarak az gelişmiş ülkelere şans tanıyor. Emegün Avrupası son derece güç. **Emegün temel olduğu bir modelden başka şans kalmadı.** Ulusal devlet ulusal iktisat politikası mümkün. Kim üzerinden, emegün üzerinden. Ama ulusal sol; o bir hayal! Dünya ekonomisinin önümüzdeki krizi aynı zamanda bir fırsattır. Burjuvazinin kendisi bile arayış içerisinde. IMF-DB işbölümüne gitti. Çıkış yolu şu : Revizyonist program, Emek Platformu son derece reformist program. Çünkü bir kere rövanş almamız lazım, kayıplar var kayıpları karşılamadan nerede kalmıştık muhasebesi yapmadan sizin kamu öncülüğünde emek öncülüğünde iktisat politikası oluşturmanız hayal birinci aşamada kayıpları ortadan kaldırmalıyız.

Yavuz Önen : Bizleri yeni dünya düzeninin patronları alternatifsizliğe alıştırdılar. Türkiye'de bunu kırmaya çalışacağız, alternatif var diyeceğiz bunu örgütlemeye çalışacağız.

